

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

REFERAT

Ekstraordinært representantskapsmøte
21. april 1997

REFERAT

Ekstraordinært representantskapsmøte 21. april 1997

	Side
Taler	4
Apptak	5
Godkjenning av møte	5
Godkjenning av dagorden	5
Godkjenning av forretningsorden	5
Valg av dirigent	5
Mellomoppgjøret 1997	7-14
Riksmeklingsmannens møtebok	15-29
Avalutering	36
Navnliste	37-45

REFERAT

Ekstraordinært representantskapsmøte
21. april 1997

AKTIVITETSKOMITEEN

INNHALDSFORTEGNELSE

	Side
Talerliste	4
Åpning	5
Godkjenning av møteinnkallingen	5
Godkjenning av dagsorden	5
Godkjenning av forretningsorden	6
Valg av dirigent	6
Mellomoppgjøret 1997	7-14
Riksmeklingsmannens møtebok	15-29
Avslutning	36
Navneliste	37-45

SAK 1.1:

GODKJENNING AV MØTEINNKALLINGEN

Yngve Høgenesen viste til at innkalling til Representantskapsmøtet ble gjort i brev av 7. april 1997 og spurte om det var merknader til innkallingen.

Innkallingen ble enstemmig godkjent og Representantskapsmøtet lovlig satt.

SAK 1.2:

GODKJENNING AV DAGSORDEN

Yngve Høgenesen la fram Sekretariatets forslag til

DAGSORDEN:

1. Åpning
2. Mellomoppgjøret 1997

Sekretariatets forslag til dagsorden ble enstemmig godkjent.

TALERLISTE

	Side
Hagen, Erik	31-32
Henricksen, Jardar	30
Hågensen, Yngve	6, 7-14, 34-35, 36
Klimpen, Eldbjørg	33
Laurentz, Anne-Marie	30-31
Nilsen, Toralf	33
Olsen, Lillian	32

SAK 1 : ÅPNING

Landsorganisasjonen i Norge avholdt Ekstraordinært Representantskapsmøte mandag 21. april 1997 i Kongressenteret, Folkets Hus, Oslo.

Møtet ble åpnet av LOs leder, Yngve Hågensen, som på vegne av Sekretariatet ønsket Representantskapet vel møtt til dette ekstraordinære representantskapsmøtet.

SAK 1.1: GODKJENNING AV MØTEINNKALLINGEN

Yngve Hågensen viste til at innkalling til Representantskapsmøtet ble gjort i brev av 7. april 1997 og spurte om det var merknader til innkallingen.

Innkallingen ble enstemmig godkjent og Representantskapsmøtet lovlig satt.

SAK 1.2: GODKJENNING AV DAGSORDEN

Yngve Hågensen la fram Sekretariatets forslag til

DAGSORDEN:

1. Åpning
2. Mellomoppgjøret 1997

Sekretariatets forslag til dagsorden ble enstemmig godkjent.

SAK 1.3: GODKJENNING AV FORRETNINGSORDEN

Yngve Hågensen la fram forretningsorden som er i tråd med den forretningsorden Representantskapet har benyttet de siste 10 år, med unntak for de siste tre møter hvor vi også har gjort åpning for at pressen er til stede.

Forretningsorden er som følger:

1. Møtets forhandlinger er åpne i den utstrekning Representantskapet ikke vedtar noe annet.
2. Ingen har rett til å få ordet mer enn 2 ganger i samme sak. Unntatt fra innledningsforedrag, begrenses taletiden til 10 minutter første gang og 5 minutter andre gang. Til forretningsorden gis ordet bare 1 gang og høyst 1 minutt for hver sak. For øvrig kan det stilles forslag til ytterligere tidsbegrensning og strek med de inntegnede talere.
3. Forslag leveres skriftlig og skal være undertegnet med vedkommendes navn. Ingen nye forslag kan tas opp etter at strek er vedtatt. Forslag som ikke har tilknytning til den godkjente dagsorden, kan ikke behandles.
4. Alle vedtak skjer med alminnelig flertall. I tvilstilfelle, eller når 10 representanter forlanger det, foregår avstemmingen ved navneopprop.
5. I protokollen innføres bare forslagene og avstemmingene samt vedtakene. Såfremt Representantskapet ikke forlanger protokollen opplest, gis Sekretariatet fullmakt til å godkjenne protokollen.

Forretningsorden ble enstemmig godkjent.

SAK 1.4: VALG AV DIRIGENT

Som dirigent for dette Representantskapsmøtet foreslo Yngve Hågensen på vegne av Administrasjonen at Esther Kostøl fungerer.

Esther Kostøl enstemmig valgt til dirigent.

SAK 2: MELLOMOPPGJØRET 1997

Dirigenten ga ordet til LOs leder Yngve Hågensen som åpnet sin innledning slik:

På bakgrunn av vedtak fra Representantskapets møte 11. februar i år, der forhandlingsfullmakten ble gitt Sekretariatet i et sentralt mellomoppgjør, foreligger Riksmeklingsmannens anbefalte forslag. Denne forsamlingen skal ta stilling til forslaget og det er grunnlaget for innkallingen av dette møtet.

Jeg henleder Representantskapets oppmerksomhet på møte vi hadde i denne sal den 11. februar 1997 hvor vi med utgangspunkt i klausulen for 2. avtalår i Hovedoppgjøret i 1996-1998 formulerte det vedtak som skulle ligge til grunn som retningslinjer for mellomoppgjøret.

Jeg minner om at det var to hovedsaker som Representantskapet konstaterte var viktige, det ene var forholdet til pensjon, det andre var forholdet til økonomi på slik måte at vi skulle sikre kjøpekraften for våre medlemmer generelt og så skulle vi heve kjøpekraften for prioriterte grupper.

På den bakgrunn startet forhandlingene med Næringslivets Hovedorganisasjon den 10. mars og vi holdt på i 3 dager, og fortsatte den 17. fram til den 19. mars 1997.

Forhandlingene gikk i hovedsak på 2 ting, det ene var klargjøring av vårt krav og den annen parts synspunkter og forholdet til pensjonen. Det andre som hadde med økonomi å gjøre var prinsipielt også det, det var knyttet til den realitet at arbeidsgiverne med kjent begrunnelse for oss, ikke ønsket å gi sentrale tillegg for overenskomstområder som har lokale forhandlinger.

Når det gjaldt forhandlingene om pensjonen så vet vi alle sammen at bakgrunnen for det hele er meklingsprotokollen fra tariffoppgjøret 1996, mellom Fellesforbundet og TBL.

Der står det klart forankret retten til å gå av etter 63 år pr. 1. oktober 1997 og 62 år pr. 1.3.1998. Med andre ord, forhandlingene skulle ikke dreie seg om det spørsmålet, men om det partene i fellesskap utfordret hovedorganisasjonene å gjøre foran mellomoppgjøret, nemlig gjennomgang av omfanget, finansiering og organisering.

Representantskapet kjenner sikkert etter hvert arbeidsgiverens synspunkter på dette. Det som var viktig for oss under forhandlingene var å organisere forhandlingene på en slik måte at vi fikk en reell gjennomgang av det som lå bak de oppfatningene arbeidsgiverne hadde.

Det greide vi ved å dele forhandlingsutvalget i to, LO-industri og LO-service, som møtte sine tilsvarende bransjemotparter i gjennomgående drøftinger av temaet. Jeg tror det var nyttige drøftinger. Jeg tror det var nyttige drøftinger ikke bare for oss, jeg tror det var særlig nyttig for arbeidsgiverne, slik at våre forbundsledere fra de respektive bransjer på en skikkelig og ordentlig måte kunne imøtegå de konsekvensanalyser de respektive bransjeorganisasjoner kom med. Det ble mer prinsipp enn faktiske konsekvenser hva angår økonomi. Det kunne vi slå fast etter å ha holdt på i 5 dager.

Da vi konstaterte den 19. mars at det ikke var grunnlag for å nå fram i forhandlinger, foretok vi de skritt som hører med i denne sammenheng, nemlig oppsigelser av samtlige avtaler og meddelte det til meklingsmannen.

Meklingen ble startet 1. april 1997 og vi avrundet som dere vet natt til 7. april 1997. Vi fikk den 20. mars det ordinære pålegget eller påbudet fra Riksmeklingsmannen om at det ikke var anledning til arbeidskamp før meklingen var gjennomført, etter arbeidstvistlovens bestemmelser som vi kjenner til, og vi startet oppe hos meklingsmannen med å ha en samme gjennomgang som da vi startet på Majorstua, nemlig ta for oss vår prinsipielle holdning til hvordan pensjonsspørsmålet måtte løses.

Det som er viktig for oss å være klar over, og som gikk som en rød tråd gjennom tariffoppgjøret 1996, og i drøftingene i dette Representantskapet 11.2, vi måtte ha en AFP-ordning for 62–63 år som tilnærmet var lik AFP 64–67 år. Når jeg sier tilnærmet så er det en hovedårsak til det, det er knyttet til den realitet at myndighetene på et tidlig tidspunkt sa, at dette måtte partene i fellesskap sørge for å finansiere. Altså 40 % tilskudd i AFP-ordningen ville ikke Regjeringen og Stortinget videreføre til 62–63 år. Ellers er vi opptatt av å ha en lik ordning.

Arbeidsgiverne vet dere var opptatt av at vi skulle ta utgangspunkt i dem som har vært lenge i arbeidslivet. Og de viser til noe vi har uttalt i flere høve, at de som gikk ut i arbeidslivet som 14–15 åringer, de har vært lenge i arbeidslivet når de er 63 år, det kunne vi bekrefte. Det er åpenbart de hadde rett i det, det er ingen grunn til protestere på det. Men det som er like viktig å konstatere er at hvis vi skulle fulgt resonnementet deres så minner jeg om at innenfor LO og NHO-området, altså overenskomstene innenfor dette området, så er ca. 25 % jenter. Skulle vi ha fulgt arbeidsgiverne så ville det ha sagt at 80 % av disse skulle ha en annen pensjonsordning enn de øvrige 75 % som dekkes av disse overenskomstene.

Jeg er sikker på at Representantskapet allerede 11.02 var klar

over at det kunne ikke vi være med på. Og formuleringene vi brukte i vedtaket som ble gjort hadde det i seg at vi ikke hadde noe mandat til å forhandle i den forstand at vi kunne fravike det hovedsynspunktet om likhet som ligger forankret i alt vi står for.

Det er en realitet at vi i de senere årene har lagt til rette for det som har med utviklingen av likestilling i avtalene våre å gjøre og utviklingen av likelønn. Det er et møysommelig arbeid som etter hvert forankres på en rekke grunnlag. Skulle vi komme i en situasjon at vi skulle fravike det totalt ved inngåelse av en ny pensjonsordning så hadde vi mistet fullstendig troverdighet. Derfor gjentar jeg, når vi sa at hvis vi ikke når fram så må det bli en konflikt, så var ikke det ment som et slag i luften, for oss var det en realitet. Vi kunne ikke inngå noen avtaler som var annerledes enn den vi egentlig har inngått.

Når det gjaldt økonomi så er det slik at Landsorganisasjonen i Norge er en av de få Landsorganisasjoner vi kjenner, som sitter ved forhandlingsbordet med motparten på vegne av sine medlemmer. Toget er gått for den type sentrale forhandlinger i det øvrige Norden, i beste fall er det forbundene som har forhandlingsmandat. Vi prøvde å fortelle den andre part at i den grad de ønsker at Landsorganisasjonen skal samordne tariffpolitikk gjennom felles forhandlinger i fremtiden, så må det være slik at sentrale oppgjør også gir sentrale tillegg. Hvis vi skulle avvike fra det, ja så var det det samme som at vi i fremtiden måtte finne andre måter å organisere forhandlingene på enn de tradisjonelle samordnede oppgjørene.

Argumenter rundt dette ble brukt i meklingen naturlig nok, men vi konstaterte også etter to dager at det ikke var «nådd fram» hos den ærede motpart. Det bruddet som da fant sted, den 2. april vet vi resulterte i at vi også måtte slå fast plassfratredelsens omfang ved samme anledning. Dere kjenner til at vi vedtok å ta ut hele LO-kollektivet i en eventuell konflikt nettopp fordi at konflikttemaet om likhet og rettferd, det gjaldt alle grupper og da måtte vi bruke hele fellesskapet som brekkstang for å nå fram i en slik sammenheng.

Jeg hadde ikke tenkt å plage Representantskapet med gjennomgang av hele resultatet i form av meklingsmannens møtebok, den er sendt i såpass rimelig tid denne gangen at det er mulig for Representantskapet å ha gjennomgått den på en skikkelig og ordentlig måte, men jeg synes det er naturlig at jeg gir enkelte kommentarer til den før vi tar den opp til reell behandling.

Meklingsboken startet selvfølgelig med det som den skal gjøre, forhandlingsgrunnlaget som vi har kalt mandatet for så å gå over

på romertall 2 som har med lønn å gjøre. Jeg minner om at Representantskapet ga Sekretariatet fullmakt til å utforme de endelige kravene, det skjedde i Sekretariatsmøte avholdt under meklingen og hvor vi var enstemmig enig om å reise krav på et generelt tillegg på 1 krone, og et krav mot de vi kalte «prioriterte» grupper i vedtaket av 11.2 på kr. 1,50,- til alle som lå på overenskomster som var på 90 % eller lavere av industrigjennomsnittet. Det var det konkrete kravet som ble reist, og resultatet ser vi her, et generelt lønnstillegg på kr. 0,80,-. Til arbeidstakere omfattet av normal-lønnsoverenskomster, generelt tillegg inkludert, kr. 1,20,-. Tillegg til arbeidstakere omfattet av minstelønnsoverenskomster som har gjennomsnittets årsinntekt under 185 000,- som utgjør 88 % av en industrigjennomsnittet skal være kr. 1,50,-. Og tillegg til arbeidstakere omfattet av normaloverenskomster som har gjennomsnitt årsinntekt under 185 000,- generelt tillegg inklusiv skal være kr. 1,80,-.

Det er vår mening at det er godt samsvar mellom Representantskapets vedtak og det kravet Sekretariatet reiste i innspurten, og også det resultatet som framkommer av meklingsboken. Dere ser i et punkt 2 om lokale forhandlinger, det er viktig å understreke 2 ledd i det som står her: «lokale forhandlinger skal føres mellom de stedlige parter og skal være reelle uavhengig av hvilke begreper overenskomsten inneholder med hensyn til forhandlinger, drøftinger, vurderinger eller lignende».

Nå vil det være slik at de fleste overenskomster som etter hvert har lokal forhandlingsrett, altså minstelønnsoverenskomster, så er det de fire kriterier som er referert i avsnittet før, som ligger til grunn, men vi har hatt perioder underveis med håndtering av lokale forhandlinger som gjør at vi stresser å få med annet avsnitt slik at også arbeidsgivere lokalt er klar over hva dette dreier seg om.

Innretning og gjennomføring er i tråd med det vi tradisjonelt har ved oppgjørene våre. Det som står om avtalefestet pensjon innebærer i våre øyne en full innfrielse av det krav Representantskapet reiste 11. februar 1997. Jeg må legge til, det vi ikke reiste krav om, det var en ordning, nå har vi det på plass også. Og det har selvfølgelig bakgrunn i at når først arbeidsgiverne måtte være med å ta høyde for at vi skulle ha en lik ordning hva angår inngang og retten til pensjon, altså ti yrkesaktive år etter fylte 50 år og regelverket for øvrig rundt dette som er kommet på plass, ja så er det slik at de fant ut med litt hjelp at dette var hensiktsmessig for dem å bare snakke om en og ikke to ordninger. Slik at man ute i den enkelte bedrift opererte med en pensjonsordning og ikke en 64-67

og en 62-63. Det betyr at vi har et helhetlig tilbud og det er selvfølgelig, synes jeg, særdeles tilfredsstillende.

Det er tilfredsstillende også at vi i pkt. 3, som dere ser har fått med «bedriften kan med arbeidstaker i full stilling inngå skriftlig avtale om delpensjon slik at arbeidstakeren kan trappe ned sin yrkesaktivitet med en eller to hele arbeidsdager, d.v.s 20 % eller 40 % reduksjon i forhold til full stilling».

Det hører med for meg å understreke at dette hadde vi ikke fått til, selvfølgelig, hadde ikke Regjeringen i innspurten av meklingen kommet med et brev fullt i samsvar med de krav vi reiste hva anngår myndighetenes medvirkning på skattesiden bl.a. Det ligger altså som vedlegg til protokollen.

Finansieringsordningen er å videreføre systemer vi har hatt. Videreføre med et lite unntak. Det er slik at nå skulle 40 % som Staten medvirker med betales av arbeidsgiverne selv, her har man funnet en fordelingsnøkkel for det, som jeg opplever er i full overensstemmelse med det som var vår oppfatning om hva som ville være riktig i denne sammenhengen.

Vi har et punkt om konsekvenser for AFP-ordningen som følge av endringer fra statens side og et om evaluering av nye finansieringsordninger 1. juli 1999. Når det gjelder første delen så står det at «I Regjeringens brev av 5. april 1997 til partene, har staten meddelt at skatteberegningsregelen og skattefritaket vedrørende AFP-tillegget vil bli utfaset fra 1. januar 2007». Det tas likevel forbehold om å vurdere utfasingen av pengeopptjeningen i folketrygden.

Jeg synes ikke det er problematisk, tvert imot må jeg si til Finansministeren at det er en fornøyelse å konstatere at det i regelen vi har hatt til nå, har bygd på en tariffavtale over to år. Nå har Regjeringen garantert ti år. Jeg vet ikke om ideen var akkurat det, men konsekvensen blir det, og det er jeg særdeles tilfreds med.

Når det gjelder evaluering av den nye finansieringsordningen 1. juli 1999 så står det her «det er usikkert hvordan bedriftenes kostnader knyttet til egenandelen og premie til pensjonsordningen bør utvikle seg i samhold med bruken av ordningen. På denne bakgrunn har partene forpliktet seg til å utrede konsekvensene av den omleggingen som er gjennomført i våre oppgjør.» Jeg minner om at det er første avsnitt det dreier seg om, altså finansieringsordningen bedriftene imellom vi snakker om, som skal analyseres, ikke bruken av ordningen for våre medlemmer.

Vi har tatt konsekvenser av finansieringen i forhold til avtalen om sluttvederlag slik vi har rett til å gjøre, og mandat til å gjøre, i

forhold til styre i AFP. Vi sier noe om reform 1994, inntak av læringer som vi bruker enhver mulighet til å reise søkelyset på. Vi sier noe i romertall 8 om likestilling, «arbeidstakernes kompetanse vil bli et avgjørende konkurransefortrinn i fremtiden, derfor blir det viktig for næringslivet å nyttiggjøre seg den kompetansen kvinner representerer. Dette tok forbundene og landsforeninger konsekvensen av i oppgjøret 1996 og forpliktet seg til å arbeide for å forhandle fram lokale likestillingsavtaler med handlingsplaner. Dette arbeidet må intensiveres og det må legges spesielt vekt på forhold som likelønn, rekurtering på alle nivåer, utviklingsmuligheter og lederutvelgelse. De sentrale parter vil i samarbeid med forbund og landsforeninger tilrettelegge strategier, kurs og konferansevirksomhet, samt utvikle materiell til støtte i det lokale arbeid.»

Det er viktig for oss å få fram dette, det er også viktig for oss å få fram dette med andre grupper. «Partene forutsetter at meklingsforlaget for LO/NHO er normgivende både for ledere og andre grupper arbeidstakere i bedriftene og for hele arbeidsmarkedet for øvrig.»

Det er slik at det er første gang vi har fått NHO til å ta med også ledere. Og det er viktig for oss som er tillitsvalgte ute i ulike virksomheter, og særlig kanskje de som også sitter i styrende organer å være klar over at også arbeidsgiverne i NHO fastslår dette som normgivende i forhold til de som har tittel og betales som ledere.

Nå er det mange som har reagert på dette punktet om andre grupper, ikke innad hos oss, for det står noe om dette i Representantskapets vedtak av 11. februar, ikke i forhold til offentlig sektor, de har tradisjon på å forholde seg til Representantskapets vedtak når de skal tilrettelegge for sine krav og organisere profil o.s.v.

Og så vet vi at lavlønnsprofilen vår, som ligger forankret i møteboken, den koster mer der hvor det er flere lavtlønte. Og jeg vil i den sammenheng henlede oppmerksomheten kanskje spesielt på omsorgsgruppene og kommunegruppen. Det er helt opplagt at når det er flere som skal ha den samme profilen så blir kostnadene større. Slik at rammediskusjonen i den sammenheng synes ikke jeg er den samme som rammediskusjonen som f.eks. AF representerer for de har til alle, og det er en helt annen situasjon.

Så har vi klausulen for 2. avtaleår, den er godkjent i alle overenskomster i privat, statlig og kommunal sektor. Det er den som forteller hva som er forhandlingsmandatet for 2. avtaleår, og det

er viktig for meg å si det, når det ikke alltid ser ut som alle husker det.

Vi viser for øvrig til partenes brev til Statsministeren 17. mars 1997 om tidlig pensjonordningen, vi viser til Statsministerens brev til partene av 5. april 1997 om den samme ordningen, og jeg viser til partenes brev til Regjeringen av 6. april 1997. I den sammenheng henviser jeg til et par forhold, det ene er knyttet til stabil valutakurs. Representantskapet vil huske at vi brukte litt tid under møte 11. februar på å ta for oss utviklingen hva anngår valutakursene.

Vi tok for oss de problemer det skaper med kronekursens verdi, hva det betyr i tapte markedsandeler eller konkurranseevne for våre bedrifter, og at vi var veldig opptatt av at Regjeringen og spesielt Norges Bank fulgte opp dette på en skikkelig og ordentlig måte.

Nå vet jeg ikke hvem jeg skal gi æren for den utvikling som er skjedd i ettertid, men jeg konstaterer at det er betydelig forskjell på kronekursen 11. februar og i dag 21. april da kronekursen pr. fredag var omtrent som den var 10. januar, og at vi dermed egentlig er i den samme situasjon. Det kan være mange forhold knyttet til at det har skjedd, og jeg skal ikke spekulere i det, men jeg vil gjerne presisere viktigheten av at myndighetene, Stortinget og Norges Bank er særdeles opptatt av at vi følger det grunnlaget man selv har gjort vedtak om i denne sammenheng, og er den aktive aktøren for å ivareta dette hele veien. Derfor er det vi tar opp dette i et felles brev med Næringslivets Hovedorganisasjon og til Regjeringen og jeg føler meg trygg på at Regjeringen tar dette på alvor.

Vi tar opp en annen sak som Representantskapet var opptatt av 11. februar og hvor vi sier, «både i privat og offentlig sektor er det stort behov for fagutdanning og høyere utdanning. Partene krever derfor at Regjeringen tilpasser studiefinansieringen slik at rentenivået, stipendordninger stimulerer til utdanning. Partene forutsetter at dette følges opp i det reviderte nasjonalbudsjett for 1997».

Mange miljøer oppfatter at Landsorganisasjonen i Norge er opptatt av at hele Norge går av som 63-åringer. At vi med andre ord ikke snakker om en fleksibel ordning, men snakker om en permanent ordning. Dere som sitter i dette Representantskapet vet at det ikke er sant, det er slik at vi allerede på Kongressen 1989 endret våre krav til fremtidig pensjon ved å slutte å snakke om generelle ordninger, men begrunnet behovet for fleksibilitet.

Det er slik at også vi ønsker et samfunn i fremtiden slik, at de

som måtte ønske det kan jobbe lengre enn det de i realiteten gjør i dag hvor avgangsalderen i snitt for kvinner er 58 år og for menn 61 år. Vi ønsker et samfunn hvor du ikke blir skjøvet ut av arbeidslivet på en slik måte som praksis er tilfellet i dag. Vi ønsker et miljø på framtidig arbeidsplasser, vi ønsker et innhold for fremtidens arbeidstakere som gjør at de vil holde på mye lenger enn tilfellet er i dag. Men samtidig vet vi at en mulig begrunnelse er at det ikke er alle som greier det, derfor er en fleksibel pensjonsalder helt viktig og sentralt for oss. Det er ikke noen motsetning mellom dette og jobbe lengre, for de som ønsker det, og dette med en fleksible ordning for de som ønsker å gå av på tidlig tidspunkt.

For å få fram akkurat det, så aksepterer vi selvfølgelig at Regjeringen vil gå i gang med en utredning om dette. Men enda mer, vi har selv vært med å satt i gang et mandat for en utredning vi selv skal gjøre, både for å markere det standpunkt jeg gir uttrykk for, men aller mest tilrettelegge for et arbeidsliv i fremtiden med forutsetning som innebærer at folk vil greie å holde ut lenger for de som ønsker det, og at vi legger til rette for det.

Vi har med andre ord vært positive til et framtidig utredningsarbeid, nettopp for ikke å komme i en situasjon at det blir motsetning mellom det positive arbeidslivet i fremtiden, og retten til å gå av før for de som ikke ønsker det.

Det er forhandlingsutvalgets oppfatning at det resultatet jeg nå redegjør for og vi har lagt fram, er en innfrielse av representantskapets vedtak slik vi gjorde det 11. februar. Det er også slik at Sekretariatet har sluttet seg til det vedtaket, og at det dermed er en enstemmig anbefaling overfor Representantskapet.

Jeg vil avrunde med å si at jeg har ingen problemer med å fastslå at hadde vi ikke hatt en Regjering som vil et samspill for å nå dette målet, så hadde vi ikke lyktes med det.

Jeg tar med dette opp Sekretariatets anbefalte forslag om at mellomoppgjøret for 1997 godkjennes.

Dirigenten takket Yngve Hågensen for innledningen og refererte Riksmeklingsmannens møtebok slik:

RIKSMEKLINGSMANNENS MØTEBOK

i sak:

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

på den ene side

og

NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON

på den annen side

vedrørende tariffrevisjonen 1997

Den 1., 2., 4., 5., 6. og 7 april 1997 ble det holdt meklingsmøter i Riksmeklingsmannens lokaler i Grensen 3, Oslo under ledelse av Riksmeklingsmann Reidar Webster.

Til stede for partene:

Landsorganisasjonen i Norge:

Yngve Hågensen, Esther Kostøl, Svein-Erik Oxholm, Jan Kr. Balstad, Evy Buverud Pedersen, Hildegunn Brune, Per Gunnar Olsen, Arnfinn Nilsen, Anders Kristoffersen, Hans O. Felix, Kjell Bjørndalen, Jens Petter Jensen, Sture Arntzen, Olav Støylen, Torbjørn Dahl, Jan Werner Hansen, Tore Lundberg, Per Østvold, Magnus Midtbø, Svein Fjæstad, Bjørn Harald Kristiansen, Erik Bratvold, Leif Sande, Anton Solheim, Jan Davidsen, Terje Moe Gustavsen, Stein Reegård, Bjørn Kolby, Eystein Gjelsvik, Karl Seip, Ellen Horneland, Einar Stueland, Håkon Angell, Magne Nedregård, Ellen Stensrud, Øivind T. Hansen, Øivind Hvattum, Knut Bodding, Kåre Myrvold, Tor Andersen, Kari Lorentz-Larsen, Trine K. Holden, Hanne A. Thun.

Næringslivets Hovedorganisasjon:

Karl Glad, Leif Frode Onarheim, Erik G. Braathen, Sigve Erland, Otto Geheb, Sverre A. Larssen, Sylvi Lem, Børrea Schau-Larsen, Lasse K. Tenden, Terje Vareberg, Lars Chr. Berge, Knut Berg, Oddvar Berge, Harry Bjerkeng, Even Bolstad, Bjørn Cederborg, Kjell B. Einarsen, Per Erik Gjeldstad, Gunnar Flaatt, Håvard Hauan, Bjørn Hermansen, Stein Johnsen, Per Jæger, Ole Kjernlie,

Erik Markussen, Olav Magnussen, Helene Naper, Karl Nysterud, Svein Oppegaard, Finn Ramstad, Oscar Rønbeck, Carl Rønneberg, Arvid Sand, Dag Sandvik, Helge Sletten, Tor Sodeland, Brit Spilling, Knut Staurland, Johan Sverdrup, Harald Thomassen, Nils Ulvin, Unni Vassbotn, Marit Wiig.

Det ble fremlagt:

1. Melding om plassoppsigelse fra LO datert 19. mars 1997.
2. Riksmeklingsmannens forbud mot arbeidsstans datert 20. mars 1997.
3. Diverse dokumenter.

Meklingen fant sted i fellesmøter og særmøter.

Riksmeklingsmannen fremla forslag i overensstemmelse med vedlegg til møteboken.

Begge parter representanter meddelte at de anbefalte forslaget.

Svarfrist ble fastsatt til 21. april 1997 kl. 16.00

Reidar Webster

RIKSMEKLINGSMANNENS FORSLAG

i sak mellom;

LANDSORGANISASJONEN I NORGE

på den ene side

og

NÆRINGSLIVETS HOVEDORGANISASJON

på den annen side

vedrørende tariffrevisjonen 1997.

I. Forhandlingsgrunnlaget

Partene har gjennomført forhandlinger og meklingsoppgjøret 1997 på basis av forhandlingsklausulen for 2. avtaleår, som lyder:

Reguleringsbestemmelser for 2. avtaleår.

Før utløpet av 1. avtaleår, skal det opptas forhandlinger mellom NHO og LO, eller det organ LO bemyndiger, om eventuelle lønnsreguleringer for 2. avtaleår og om eventuelle uavklarte spørsmål knyttet til den tidligpensjoneringsordningen som er tatt inn i Riksmeklingsmannens skisse av 22.05.1996. Partene er enige om at forhandlingene skal føres på grunnlag av den økonomiske situasjon på forhandlingstidspunktet og utsiktene for 2. avtaleår samt pris- og lønnsutviklingen i 1. avtaleår.

Endringene i tariffavtalene for 2. avtaleår tas stilling til i LOs Representantskap, eller det organ LO bemyndiger, og NHOs Hovedstyre.

Hvis partene ikke blir enige, kan den organisasjon som har fremsatt krav innen 14 dager etter forhandlingenes avslutning, si opp de enkelte tariffavtaler med 14 dagers varsel (dog ikke til utløp før 1. april 1997).

II: Lønn

1. Lønnstillegg

Generelt tillegg til alle overenskomster	kr. 0.80.
Tillegg til arbeidstakere omfattet av normallønnsoverenskomster (generelt tillegg inkludert)	kr. 1.20.

Tillegg til arbeidstakere omfattet av minstelønnsoverenskomster som har gjennomsnittlig årsinntekt under kr. 185.000,- (generelt tillegg inkludert) kr. 1.50

Tillegg til arbeidstakere omfattet av normallønnsoverenskomster som har gjennomsnittlig årsinntekt under kr. 185.000,- (generelt tillegg inkludert) kr. 1.80

2. Lokale forhandlinger

Lokale forhandlinger skal føres på basis av de enkelte overenskomster og slik at tillegg skal gis på grunnlag av den enkelte bedrifts økonomiske virkelighet, dvs. bedriftens økonomi, produktivitet, framtidsutsikter og konkurranseevne.

Lokale forhandlinger skal føres mellom de stedlige parter og skal være reelle, uavhengig av hvilke begreper overenskomstene inneholder m.h.t. forhandlinger, drøftinger, vurderinger e.l.

III Innregning – gjennomføring

1. Innregning av tillegg

Alle minstelønnssatser, normallønnssatser og personlige lønninger i aktuelle overenskomster, forhøyes med de i pkt. II, nr. 1 nevnte tillegg.

Akkordtariffer, faste akkorder og prislister, produksjonspremieordninger, bonusordninger og andre lønnsordninger med varierende fortjeneste stiger overensstemmende med de i pkt. II nr. 1 nevnte tillegg.

Inntil enighet om regulering av akkorder m.v. er oppnådd, betales tilleggene pr. arbeidet time. Det skal også være adgang for partene til å avtale at tilleggene skal beholdes utenfor akkorder m.v. og betales pr. arbeidet time.

2. Gjennomføring av tillegg

Alle tillegg gjøres gjeldende med virkning fra 1. april 1997. Lønnsforhøyelsene gjøres ikke gjeldende for arbeidstakere som er sluttet i bedriften før vedtakelsen. Det foretas ikke omregning og etterbetaling av overtidstillegg, skifttillegg m.v. for arbeid utført før vedtakelsen.

IV Avtalefestet pensjon – AFP

a) Avtale om AFP.

Dagens AFP-ordning utvides fra 1. oktober 1997 til å omfatte 63-åringer og fra 1. mars 1998 til å omfatte 62-åringer.

Administrativt og informasjonsmessig vil det gi en betydelig forenkling at betingelsene for AFP gjøres like for alle aldersgrupper fra 62 til 67 år. Dette krever følgende justeringer:

-Inngangskriteriene skal være de samme for alle aldersgrupper og følge dagens AFP-ordning.

- Pensjonsordningen skal - som dagens AFP-ordning - omfatte alle ansatte i bedrifter som er bundet av tariffavtale mellom LO og NHO.

- Bedriften kan med arbeidstakere i full stilling inngå skriftlig avtale om delpensjon slik at arbeidstakeren kan trappe ned sin yrkesaktivitet med en eller to hele arbeidsdager, dvs. 20% eller 40% reduksjon i forhold til full stilling.

- Arbeidstaker som benytter seg av ordningen skal være sikret ytelser lik dagens AFP-ordning, dog slik at ingen får mer enn 70% av løpende lønnsinntekter på årsbasis. Denne justering i någjeldende AFP-ordning skal bare gjelde for personer som pensjoneres etter 1. oktober 1997.

- Bedriftens egenandel skal med virkning for nye og inngåtte avtaler økes til 20% fra 1. januar 1999.

- På grunn av utvidelsen av ordningen vil det være nødvendig å foreta endringer i finansieringen av AFP-ordningen.

- Regjeringen har meddelt at det i fremtiden vil bli foretatt endringer i regelverket for pensjonsordningen. Dersom dette skjer skal NHO og LO forhandle om justeringer.

- Det er usikkert hvordan bedriftens kostnader og bruken av ordningen vil utvikle seg. Partene er enige om en evaluering av ordningen etter to år.

- I tråd med ovenstående endringer vil partene revidere avtale og vedtekter for AFP.

Finansiering

For å finansiere ordningen som nå utvides til to nye årsklasser er det nødvendig for arbeidsgiverne å foreta økninger av premiesatsene til ordningen.

I dagens AFP-ordning punkt D 2 a) gjøres følgende endringer i satsene med virkning fra 1. oktober 1997;

gruppe 1: kr. 40,-

gruppe 2: kr. 70,-

gruppe 3: kr. 80,-

Beløpene reguleres i forbindelse med tariffoppgjørene mellom LO og NHO etter innstilling fra styret i AFP.

b) Konsekvenser for AFP-ordningen som følge av endringer fra Statens side.

I Regjeringens brev av 5. april 1997 til partene har staten meddelt at skatteberegningsregelen og skattefritaket vedr. AFP-tillegget vil bli utfaset fra 1. januar 2007. Det er likeledes tatt forbehold om å vurdere utfasing av poengopptjening i Folkestrygden.

Partene er inneforstått med at ovennevnte vil kunne få betydelige konsekvenser for ordningen og tar på dette grunnlag forbehold om at avtalen må justeres dersom staten gjennomfører slike endringer.

c) Evaluering av den nye finansieringsordningen innen 1. juli 1999.

Det er usikkert hvordan bedriftenes kostnader knyttet til egenandel og premie til pensjonsordningen vil utvikle seg, sammenholdt med bruken av ordningen.

På den bakgrunn har partene forpliktet seg til å utrede konsekvensene av den omlegging som er gjennomført ved årets oppgjør.

Det foretas en evaluering av den nye finansieringsordningen etter to år for å vurdere om inntektene og fordeling av utgifter på heltid/deltidsgruppene blir i samsvar med de forutsetninger partene har lagt til grunn, og at eventuelle nødvendige korreksjoner gjennomføres på det grunnlag.

Evalueringen skal avsluttes innen 1. juli 1999.

V. Mandat for utredning av mer reell valgfrihet om pensjone- ringstidspunkt

6. april 1997 kl. 1540

Med utgangspunkt i den generelle pensjonsalder i folketrygden på 67 år har partene gjennom AFP gitt arbeidstakere som ønsker det, en mulighet for å fratre før ordinær pensjonsalder. Hovedmålet i velferdspolitikken er imidlertid et samfunn med arbeid til alle som ønsker det. På denne bakgrunn er partene enige om å opprette en arbeidsgruppe som skal fokusere på målgruppen eldre arbeidstakere.

Arbeidsgruppen skal se nærmere på aktuelle virkemidler som kan bidra til at eldre arbeidstakere beholder fotfestet i arbeidsmarkedet, og gis mer reell valgfrihet mht. pensjone-
ringstidspunkt.

Arbeidsgruppen skal gi en oversikt over omfang og dekning av de alderspensjons- og førtidspensjonordninger som praktiseres i norske bedrifter i dag, og spesielt beskrive kvinners pensjonsrettigheter. Arbeidsgruppen skal videre foreta en vurdering av følgende forhold som kan ha betydning for sysselsettingen blant eldre arbeidstakere;

- Avtaleverket og offentlige trygghetsordningers betydning
  - Arbeidsmiljø og bedriftsutvikling innrettet mot eldre arbeidstakere
  - Arbeidsmarkedstiltak og kompetanseutvikling
  - Bedre kombinasjonsmuligheter arbeid og pensjon
  - Større omfang og fleksibilitet i tjenstepensjonsordninger i privat sektor, herunder muligheten av å innføre innskuddsbaserte tjenstepensjonsordninger etter skatteloven fra fylte 67 år.
- Arbeidsgruppen skal dessuten vurdere hvilke faktorer som

synes å være avgjørende for om arbeidstakere ønsker å trekke seg tilbake fra arbeidsmarkedet før ordinær pensjonsalder. Arbeidsgruppen må avgi innstilling innen utgangen av 1997.

VI. Avtale om sluttvederlag – endringer

Partene er enige om følgende endringer i avtalen om sluttvederlag med virkning fra 1. oktober 1997.

4.0 Størrelsen på sluttvederlaget

62 år kr. 57 000

63 år kr. 45 600

8.0 Premieutbetalingen m.m.

Bedriften betaler premie etter følgende satser pr. måned:

gruppe 1 kr. 10,-

gruppe 2 kr. 20,-

gruppe 3 kr. 25,-

Beløpene reguleres i forbindelse med tariffoppgjørene mellom LO og NHO etter innstilling fra styret i AFP.

VII Reform 94 – inntak av lærlinger

I forbindelse med gjennomføringen av Reform 94 har partene i arbeidslivet forpliktet seg til å skaffe 1/3 av elevtallet læreplass i bedrift.

For å bidra til at målet kan nåes, er LO og NHO enige om at følgende tiltak gjennomføres:

- Partene på bedriftene skal foreta en gjennomgang av muligheten for å ta inn flere lærlinger med sikte på å øke antall lærekontrakter.
- Landsforeninger og fagforbund skal sørge for at en slik gjennomgang blir foretatt så snart som mulig - senest 1. juli 1997.

VIII Likestilling

Arbeidstakernes kompetanse vil bli et avgjørende konkurransefortrinn i fremtiden. Derfor blir det viktig for næringslivet å nytte seg av den kompetanse kvinner representerer.

Dette tok forbund og landsforeninger konsekvensen av ved tariffoppgjøret i 1996 ved å forplikte seg til å arbeide for å forhandle frem lokale likestillingsavtaler med handlingsplaner.

Dette arbeidet må intensiveres og det må legges spesiell vekt på forhold som: likelønn, rekruttering på alle nivåer, utviklingsmuligheter og lederutvelgelse.

De sentrale parter vil i samarbeid med forbund og landsfor- eninger tilrettelegge strategier, kurs- og konferansevirksom- het samt utvikle materiell til støtte i det lokale arbeidet.

IX. Andre grupper

Partene forutsetter at meklingsforslaget for LO-NHO er norm- givende både for ledere og andre grupper arbeidstakere i bedriftene og for hele arbeidsmarkedet for øvrig.

X. Vedlegg

Partenes brev til Statsministeren av 17.03.97 om tidligpen- sjonsordningen.

Statsministerens brev til partene av 5.4.97 om tidligpen- sjonsordningen.

Partenes brev til Regjeringen av 6.4.97

LO	NHO
LANDSORGANISASJONEN	NÆRINGSLIVETS
I NORGE	HOVEDORGANISASJON

Oslo, den 17. mars 1997

Statsminister Thorbjørn Jagland

LØNNSOPPGJØRET 1997 TIDLIGPENSJONSORDNINGEN.

Ved tariffoppgjøret i 1996 avtalte Fellesforbundet og Teknologi- bedriftenes Landsforening at det skulle forhandles frem en Tid- lingpensjonsordning for arbeidstakere som har en lengre yrke- skarriere og som har behov for en verdig avslutning av denne. Den- ne avtalen er tatt inn i samtlige protokoller.

Vedlagt følger avtaleteksten.

Tidligpensjonsordningen skal ha samme ytelse som AFP-ordning- en, og det er også lagt inn forutsetninger om et mer fleksibelt avtrappingsmønster i tråd med forutsetningene i Velferdsmel- dingen. Det konkrete innholdet i ordningen må imidlertid avgjø- res i forbindelse med årets lønnsoppgjør.

Gjennomføring og organisering av Tidligpensjonsordningen. Tidligpensjonsordningen skal organiseres mest mulig likt dagens AFP-ordning. På flere punkter har derfor partene forutsatt statlig medvirkning. LO og NHO vil anmode om medvirkning på følgen- de punkter:

a. Overgang fra Tidligpensjon til AFP-ordningen.

Arbeidstakere som har fått Tidligpensjon skal kunne gå over på AFP når de fyller 64 år. Som følge av dette må det gjøres visse endringer i «Tilskottsloven» og i.....

b) Opptjening av pensjonspoeng

Partene har forutsatt at Tidligpensjonsordningen skal gi en til- svarende opptjening av pensjonspoeng i folketrygden som AFP- ordningen.

c. Skattefritak for liten ervervsevne

Skatteloven gir i dag hjemmel for at den særskilte skattebe- grensingsregelen for arbeidstakere med liten skatteevne skal gjelde AFP-pensjonister. Partene forutsetter at bestemmelsen får tilsvarende anvendelse for de som fratrer med Tidligpensjon.

d) Skattefrihet for sluttvederlagselementet i Tidligpensjonsord- ningen

I forbindelse med lønnsoppgjøret i 1992 ble det besluttet at AFP- pensjonistene skulle få et sluttvederlag utbetalt som månedlig pensjon. Dette AFP-tillegget er skattefritt for mottakeren. Til- svarende må gjelde for Tidligpensjonistene.

e) Rikstrygdeverkets bidrag til administrasjon av ordningen

Det er helt avgjørende for gjennomføring av avtalen om Tidlig- pensjon at Rikstrygdeverket og trygdekontorene medvirker ved beregning og utbetaling av pensjonene på samme måte som for AFP-ordningen.

Yngve Hågensen

Karl Glad

Tidligpensjon

Adgangen til å gå av med pensjon fra fylte 64 år er fastslått gjennom AFP-ordningen. Partene er imidlertid innforstått med at noen arbeidstakere kan ha behov for å gå av med hel eller delvis pensjon fra et tidligere tidspunkt. På denne bakgrunn er Fellesforbundet og TBL enige om at det skal utvikles en egen pensjonsordning som dekker behovet fra fylte 62 år. Ordningen skal gi samme ytelser som AFP, dog slik at ingen får mer enn 70% av løpende lønnsinntekter på årsbasis.

Partene er enige om at ordningen omfatter kun privat sektor og skal omfatte samme bedrifter som AFP-ordningen, jfr. AFP-vedtektene § 3 - Kollektive vilkår.

Tidligpensjonsordningen skal være begrenset til arbeidstakere som har en lengre yrkeskarriere og som har behov for en verdig avslutning av denne. Ordningen skal videre begrenses til de arbeidstakere som er omfattet av tariffavtaler som er inngått mellom LO og NHO.

I den foreslåtte utredningen må innretningen, omfanget, ytelse, administrasjon og finansiering av ordningen drøftes. Det må videre legges vekt på:

- Den enkeltes mulighet for å komme inn under ordningen, herunder mulighet for en gradvis overgang til pensjon.
- Kostnadmessige og praktiske konsekvenser.
- Kriteriene for å ta ut pensjon, bl.a. basert på antall yrkesaktive år.

Ut fra ovenstående er Fellesforbundet og TBL enige om å rette en henvendelse til sine respektive hovedorganisasjoner, LO og NHO, om å utrede hvorledes en slik ordning praktisk kan gjennomføres. Det er en forutsetning at de som pensjoneres etter denne ordning kan gå inn i den eksisterende AFP fra fylte 64 år. Utredningen må derfor gjennomføres i kontakt med myndighetene.

Utredningen skal være gjennomført innen utløpet av 1996, og tas opp ved mellomårsoppgjøret 1997. Partene er enige om at ordningen med tidligpensjon skal kunne tilbys arbeidstakere over 63 år fra og med 1. oktober 1997 og kunne tilbys arbeidstakere over 62 år fra og med 1. mars 1998.

Landsorganisasjonen i Norge
Næringslivets Hovedorganisasjon

LØNNSOPPGJØRET 1997- TIDLIGPENSJONSORDNINGEN

Jeg viser til brev fra Landsorganisasjonen i Norge og Næringslivets Hovedorganisasjon av 17. mars d.å. om lønnsoppgjøret og tidligpensjonsordningen.

Regjeringen er innstilt på å bidra til en tidligpensjonering for arbeidstakere som nå har hatt en lengre yrkeskarriere, og som har behov for en verdig avslutning av denne. Eldre arbeidstakere er en sammensatt gruppe, og mange av dagens eldre har startet tidlig i arbeidslivet. I denne sammenheng er de ulike ordningene for førtidspensjon viktige elementer innenfor en samlet pensjonspolitikk.

For Regjeringen er også ønsket om å få flere eldre til å fortsette lenger i arbeid et sentralt utgangspunkt for pensjonspolitikken, og det er mål å heve den gjennomsnittlige avgangsalderen, slik vi har uttrykt det i Langtidsprogrammet.

Når regelverket for nye pensjonsordninger skal utformes, er det viktig også å legge vekt på langsiktige hensyn og at yrkeskarrierer endrer seg. Utbygging av skole og videreutdanning gjør at norske arbeidstakere nå gjennomgående starter sin yrkesaktivitet seinere enn det som var vanlig for den eldre delen av dagens arbeidsstyrke. som illustrasjon var andelen av alle 18-åringer under utdanning i 1962 på 34 pst., mens den i 1992 var på 82 pst.

De som i de seinere år har gått inn i yrkeslivet står overfor et mindre fysisk krevende arbeid og et bedre arbeidsmiljø. Videre øker den gjennomsnittlige levealderen, og de eldre vil etter hvert ha bedre helse enn tilsvarende aldersgrupper i dag. I begynnelsen av det neste århundre vil veksten i arbeidsstyrken stanse. samtidig blir det et økende behov for offentlig innsats knyttet til omsorg, helse og utdanning. Dette behovet er allerede stort. Det blir derfor særlig viktig å legge til rette for en høy og langvarig yrkesdeltakelse.

Regjeringen ser det derfor som viktig at reglene av pensjonsopptjenings- og skattemessig art blir utformet slik at de ikke blir varige i en situasjon der yrkesmønsteret endrer seg.

Regjeringen vil derfor gå inn for at:

1. Rikstrygdeverket og trygdekantorene skal medvirke ved beregning og utbetaling av tidligpensjon.

2. Tidligpensjonister ved fylte 64 år kan gå over på AFP-ordningen.
3. Personer som tar ut tidligpensjon skal få poengår i folketrygden som tidligpensjonist.
4. Skattebegrensingsregelen også skal omfatte tidligpensjonister mellom 62 og 64 år.
5. Det månedlige sluttvederlaget i tidligpensjonsordningen, begrenset oppad til det månedlige sluttvederlaget i AFP, skal være skattefritt for 62- og 63-åringer.
6. Lovbestemmelsene nevnte i pkt. 4 og 5 over vil bli utformet slik at de for nye pensjonstilfeller fases ut med virkning fra 1. januar 2007. Bestemmelsen nevnt i punkt 3 vil bli vurdert utfaset fra samme tidspunkt.

Regjeringen vil dessuten nedsette et offentlig utvalg for å vurdere ulike former for fleksibel førtidspensjonering med sikte på å få til en høyere pensjoneringsalder. For å oppnå dette skal utvalget bl.a. vurdere spørsmål knyttet til pensjonsnivået i tidligpensjonsordninger og forholdet til folketrygdens regelverk. LO og NHO vil bli invitert til å være med i et slikt utvalg.

Med vennlig hilsen
Thorbjørn Jagland

Kopi: Riksmeklingsmannen

LANDSORGANISASJONEN
 I NORGE

NÆRINGSLIVETS
 HOVEDORGANISASJON

Oslo, 7. april 1997

Regjeringen
 V/Statsminister Thorbjørn Jagland
 Akersgt. 42
 0180 Oslo

Tariffoppgjøret 1997

Mellomoppgjøret 1997 har vært preget av partenes ønske om å videreføre solidaritetsalternativet. For at vi skal lykkes med dette er vi avhengig av bred medvirkning i samfunnet forøvrig. partene har derfor ved oppgjøret i år funnet det riktig overfor Regjeringen å peke på enkelte forhold som er av særlig viktighet.

Oppfølging av sysselsettingsutvalget

LO og NHO fastholder sin støtte til Sysselsettingsutvalgets anbefalinger som grunnlag for den økonomiske politikk samtidig som mellomoppgjøret 97 viderefører den langsiktige inntektspolitikk bygge på solidaritetsalternativet.

I en slik sammenheng er det avgjørende at resultatet av mellomoppgjøret blir normgivende for hele arbeidsmarkedet

Slagkraftig arbeidsmarkedspolitik

En aktiv arbeidsmarkedspolitik er og har vært et viktig element i solidaritetsalternativet. Da arbeidsmarkedet var på det svakest, var det en hovedoppgave å redusere den åpne ledigheten gjennom omfattende arbeidsmarkedstiltak. Vi har nå lyktes med å komme over en bedre situasjon.

Sysselsettingen vokser kraftig og knapphet i tilgangen på arbeidskraft blir stadig mer åpenbar på enkelte områder. Andelen av arbeidsstyrken som er uten ordinært arbeid er fremdeles over 100.000. Dette misforhold kan reduseres gjennom en effektiv formidling og innsats av arbeidsmarkedstiltak som er tilpasset bedriftenes og de lediges behov. En bedre styring etter regionale forskjeller i arbeidsmarkedssituasjonen er også nødvendig.

Arbidsmarkedspolitik er et offentlig ansvar. Det er derfor myndighetenes oppgave å innrette arbeidsmarkedspolitikken på en lik måte at arbeidsledigheten fortsatt kan bringes betydelig ned uten at inflasjonspresset øker. Dette krever økt formidlingsinnsats, men også et tiltaksnivå som er tilpasset bl.a. endringer i dagpengeordningen.

Fleksibel pensjonsordning

Med utgangspunkt i den generelle pensjonsalder i folketrygden på 67 år har partene gjennom AFP gitt arbeidstakere som ønsker det en mulighet for å fratre før ordinær pensjonsalder. Hovedmålet i velferdspolitikken er imidlertid et samfunn med arbeid til alle som ønsker det. På den bakgrunn er partene enige om å opprette en arbeidsgruppe som skal fokusere på målgruppen eldre arbeidstakere.

Arbeidsgruppen skal se nærmere på aktuelle virkemidler som kan bidra til at eldre arbeidstakere beholder fotfestet i arbeidsmarkedet, og gis mer reell valgfrihet mht. pensjoneringstidspunkt.

Likestilling

Partene har med tilfredshet merket seg at Regjeringen i sitt arbeid med likestilling vil prioritere området arbeidsliv. Det vil kunne understøtte LOs og NHOs satsing på området. Partene vil hver for seg og gjennom et tett samarbeid intensivere arbeidet med å motivere de lokale partene til å få forhandlet frem lokale likestillingsavtaler med handlingsplaner. I det arbeidet vil det bli lagt vekt på rekruttering, utviklingsmuligheter og lederutvelgelse i tillegg til likelønn.

Inntak av lærlinger

Stortingsmelding nr. 22 (1996-97) avdekker behov for et stort antall lærlingplasser fra høsten 1997. Mens det i 1996 ble inngått 16500 lærlingkontrakter, viser Stortingsmeldingen at det høsten 1997 vil være behov for 26 000 læreplasser. Dersom arbeidslivet ikke stiller nok læreplasser til rådighet er fylkeskommunene ansvarlige for å gjennomføre fagopplæring i skole. Både arbeidslivets parter og myndighetene har derfor et felles ansvar for å skaffe det nødvendige antall lærlingplasser. I privat sektor har partene ved mellomoppgjøret forpliktet seg til en særskilt innsats.

Det er viktig for utviklingen av fagopplæringsordningen at den har bred tilslutning i alle deler av arbeidslivet, også innenfor offentlig sektor. Partene vil oppfordre Regjeringen til å sørge for at det opprettes flere lærekontrakter i stat, fylkeskommune og kommuner i 1997. Lærlingplassene bør dekke flest mulig fagområder i tillegg til plassene innen omsorgssektoren. Arbeidet for å motvirke tradisjonelle kjønns skiller bør intensiveres.

Fylkeskommunene må i større grad samarbeide om gjensidige utveksling av informasjon om lærlingplasser. Skoletilbudet må utformes slik at det bedre er tilpasset arbeidslivets behov. Fylkeskommunene må benytte sin rett til å fordele elevene i henhold til

dette behovet innenfor søkerens tre ønsker. Slike tiltak ville være med på å redusere misforholdet mellom elevenes ønsker og tilgang på lærlingplasser. Det må i større grad åpnes for «kryssløp», spesielt mellom grunnkurs og videregående kurs 1 for å minimalisere misforholdet mellom skoletilbud og tilgang på læreplasser.

LO og NHO ber Regjeringen i forbindelse med den videre behandling av Stortingsmelding nr. 22 (1996/97) å vedta konkrete tiltak med sikte på å redusere det eksisterende gap mellom arbeidslivets behov og elevenes valg.

Stabil valutakurs

Valutapolitikken er og har vært en viktig forutsetning for solidaritetsalternativet og det inntektspolitiske samarbeidet med sikte på full sysselsetting.

Når norske kroner styrker seg på valutamarkedet, svekkes næringslivets konkurranseevne tilsvarende. Våre eksportvarer blir dyrere regnet i utenlandsk valuta og har derfor vanskeligere for å konkurrere med andre lands produkter. Importvarer blir billigere regnet i norske kroner, og fortrenger norsk produksjon. Virkningene blir omtrent de samme som ved en tilsvarende ensidig norsk lønnsøkning.

På denne bakgrunn er det viktig at Norge fører en valutakurspolitikk som tar sikte på å bringe kronekursen tilbake til leiet fra 1996. Norges Bank må på en bedre måte følge dette opp. Rentenivået må være lavt nok, og virkemiddelbruken for øvrig sterk nok til å sikre at kronekursen når tilbake til dette leiet. Finanspolitikken må understøtte dette.

Investeringsavgiften bør reduseres

En rekke næringer og bransjer betaler i dag betydelige beløp i Investeringsavgift. Dette er en særnorsk avgift som ble lagt på næringslivet i en periode med stort investeringspress og savner en god begrunnelse i dagens situasjon. Partene ber Regjeringen komme med forslag om reduksjon av avgiftssatsen i statsbudsjettet for 1998. Målet må være å fjerne den.

Studiefinansiering

Både i privat og offentlig sektor er det et stort behov for fagutdanning og høyere utdanning. Partene krever derfor at Regjeringen tilpasser studiefinansieringen, slik at rentenivå og stipendordninger stimulerer til utdanning. Partene forutsetter at dette følges opp i det reviderte nasjonalbudsjett for 1997.

Yngve Hågensen

Karl Glad

Dirigenten opplyste om praktiske opplysninger om at reiseoppgjøret vil bli sendt Representantene i løpet av en til to dager.

Dirigenten opplyste at det er 5 som har bedt om ordet.

Dirigenten ga ordet til:

Rep. 106, *Jardar Hendricksen*, Østfold Fylke:

Oppgjøret har vært brukbart etter mitt syn, og profilen er meget god. Vi har ikke registrert noe særlig protester blant medlemmene, det har blitt godt mottatt.

Men imidlertid, så er det to momenter som jeg ikke kan unnlate å peke på. Vi er ikke før ferdig med oppgjøret så kommer det signaler som jeg velger å tolke dithen som det passer meg i utgangspunktet, og det er at jeg har ikke registrert at NHO ikke har hatt noen kommentarer til at de har delt ut tillegg til toppledere i hundretusen kroners klassen. Ikke en reaksjon fra NHO på det punktet på tross av hva som de har underskrevet i protokollen.

Videre så har jeg også en beklagelig ting som har kommet frem synes jeg, og det er signaler fra vår planleggingsminister. Like negativ til utgangspunktet, når vi vet at utgangspunktet fra NHO's side var at de hadde ikke råd til å gi fem øre til de ansatte ute i bedriften.

Skulle ikke få fem øre, det var utgangspunktet, og så skjer dette tross alt likevel. Nå fikk vi riktignok 0,80 øre, men jeg synes signalene som blir lagt frem straks etter et slikt oppgjør, er totalt negative i utgangspunktet. Men det kan jo være et signal til oss forhandlingstillitsmenn ute lokalt også, at nå er det fritt fram, nå får de kjøre løpet, for det er penger nok, jeg kan ikke oppfatte noe annerledes. Jeg synes jeg måtte bemerke det Yngve, ellers så er jeg fornøyd.

Rep. 103 – *Anne-Marie Laurentz*, Norsk Transportarbeiderforbund:

Jeg kommer fra Norsk Transportarbeiderforbund, og la meg først og fremst gi til kjenne at jeg er rimelig fornøyd med årets lønnsoppgjør.

Som et mellomoppgjør var det innrettet slik et mellomoppgjør bør være. Partene tok for seg sakene som må tas i fellesløft og kronetillegget ble vel slik som de fleste av oss hadde forventet.

Oppgjøret hadde den sosiale profil som Representantskapet hadde pålagt forhandlingsutvalget å følge, og i tillegg ble arbeidet med å skaffe oss en bedre pensjonsordning som Fellesforbundet

innledet i fjorårets oppgjør, gjennomført så langt. Og det kan konstateres at NHO ga seg på alle punkter i denne saken.

Men for meg som kommer fra et forbund med mange enkeltmedlemmer i små og mellomstore bedrifter, er det beklagelig at pensjonsspørsmålet ikke har blitt en politisk sak i stedet for en sak mellom partene i arbeidslivet. I det mange av mine medlemmer har uorganiserte arbeidsgivere. Men et ankepunkt har jeg til årets lønnsoppgjør, og det går på de lønnsstatistikker som brukes til beregning av årslønnen for de forskjellige tariffområder.

Jeg mener at statistikkene fra NHO som brukes bygges på feil grunnlag. Det bør bare være grunnlønn som er beregningsgrunnlaget for slike statistikker. Alle tillegg for f.eks. tilleggsgutdannelse og ubekvem arbeidstid må holdes utenfor.

Og grunnen til at jeg sier det er, som enslig mor uten stand til å konkurrere om de best betalte skiftene med ubekvem arbeidstid er jeg en av de som aldri har kunnet identifisere meg med den lønnsstatistikken til NHO som sier at jeg skal tjene så og så mye.

Jeg forstår at menn med gode skifttillegg er fornøyd, men lavtlønte kvinner som jobber dagtid uten skifttillegg f.eks. på grunn av omsorg for barn, har kommet dårlig ut i dette oppgjøret.

Rep. 78 – *Erik Hagen*, Norsk Nærings- og Nytelsesmiddelarbeiderforbund:

Det er omtrent som kravet ble stilt dette Yngve, det er en brukbar løsning på pensjonsordningen så langt. Selv om vi sa for et år siden at du var overrasket for at jeg ga deg ros, så er det klart at for den løsningen på pensjon så fortjener du det.

Jeg er riktignok litt enig med foregående taler om at noe av problemet med å få en AFP-ordning og ikke en generell senking av pensjonsalderen er at vi har arbeidskamerater som faller utenfor, enten de jobber i uorganiserte bedrifter eller de kommer i en vanskelig situasjon og mister jobben i høy alder.

Så jeg tror at målsettingen til LO likevel burde være å få dette inn som en generell mulighet til pensjon etter folketrykksystemet. Og så må vi da selvfølgelig ned på 60 år, men vi tar et skritt av gangen.

Når vi derimot kommer til selve lønnen så har jeg regnet ut at ca. 70–75 kr. utbetalt i måneden, det er ikke akkurat det vi jubler mest over. Noen av oss sa også ifra på forrige møte når vi diskuterte kravene, at dette var litt dårlig, men vi nådde ikke fram med det, slik at resultatet av kravet ble jo omtrent som det vi kunne forvente, med et gjennomsnitt i overkant av 1 kr. og det er bra, i hvert fall for de som har fått mer enn 80 øre. For oss som har fått 80 øre

så er det ikke helt den store jubelen ute på grasrota slik jeg har greid å konstatere.

Summen av dette er jo dessverre slik at det har ikke kostet arbeidsgiverne så veldig mye, og da mener jeg ikke at vi på død og liv skal koste dem så veldig mye, men de har faktisk en god del penger som de har tenkt å ta ut på et eller annet vis og i år så blir det ikke vi som får dem.

Riktignok har vi fått til et bra prinsipp, og det tror jeg vi skal slå ring rundt, og det tror jeg også folk var forberedt til å ta en faigth på, mens økonomien i dette er vel slik at hvis vi tar utgangspunkt i pkt. 9, i møteboken til meklingsmannen, og legger til, ikke bare lederlønninger, men også utbytte og eierlønninger, så tenker jeg vi ved neste korsvei her har en del å ta igjen for årets oppgjør.

Rep. 7 – Lillian Olsen, Norsk Arbeidsmandsforbund:

Av og til så er det lov å skryte, og i dag føler jeg at vi skal skryte av LO og det de har stått for i denne sammenheng. Det er ikke alltid slik at LO-ledelsen får høre det.

Men det resultatet som vi er invitert til å godkjenne, det synes jeg er all mulig grunn til å kunne være enige om. Og jeg synes vi bør være stolte over at forhandleren vår sto fast på sitt, og var villig til å gå til en streik på det viktige, nemlig utvidelse av AFP-ordningen. Det hadde i grunnen vært verd å tatt en streik på.

Jeg synes også at resultatet av lønnstillegget er godt, og det er gledelig at likestillingsprofilen føres videre også ved dette oppgjøret. Lønnen er selvsagt viktig, men ikke så viktig som AFP-ordningen for min del.

Vedrørende reform 1994, er jeg også glad for det syn som partene er enige om, satse på å få flere lærlinger. I det hele tatt så synes jeg det er så mye positivt i dette forslaget at det er ganske gøy.

Hva angår likestillingsavtalen så har det vært en treg sak å komme igjennom. Det har vært vanskelig å få klubber og fagforeninger til å forstå at det er viktig å utarbeide likestillingsavtaler. I utvalget for familiepolitikk har vi hatt ganske mye å gjøre med å få til avtaler, men det som går igjen hos tillitsvalgte er jo at vi har likestilling, hvorfor skal vi ha avtaler. Og vi hadde kurs for tillitsvalgte om likestillingsavtaler, og det var ingen på det kurset som kjente til at det sto i hovedavtalen i det hele tatt på tilleggsavtale 6.

Så da håper jeg i hvert fall at det har blitt litt mer fart i akkurat det arbeidet.

Jeg vil bare understreke at Yngve og hans mannskap fortjener en honnør med arbeidet de har gjort for oss.

Rep. 122 – Eldbjørg Klimpen, Nordland Fylke:

Lillian hun skrøyt, ja jeg vil skryte av kronetillegget som vi fikk. Jeg tilhører en gruppe som er renholdere, vi fikk et bra kronetillegg, det er bra.

Jeg synes også at det med tidlig pensjon, virker veldig flott til å begynne med. Men i ettertid når jeg har lest og hørt, og virkelig har satt meg ned og tenkt så synes ikke jeg at den er så veldig bra. Den er bra for noen, men den er ikke bra for alle. Vi vet at i dag så er det veldig vanskelig å få innvilget uførepensjon, og det er mange på min gruppe som er renholder, og jeg vet at det er mange renholdere som sliter med helsen sin. Og det er mange plager de har som ikke er definert som yrkessykdommer, de faller utenfor.

Og jeg er også redd for at tidlig pensjon kan bli brukt i mot oss arbeidstakere. I og med at vi kan gå av ved 63 og 62 år, så kan arbeidsgiveren bruke det imot deg dersom du har en dårlig helse, i stedet for å søke uførepensjon så kan du gå av med pensjon.

Jeg lurar på hvor mange deltidsansatte sammen med meg som har råd til å gå av med pensjon, jeg tror ikke jeg har det. Men vi får håpe at hvis skatteregelene endres, hvis de kan få igjennom at når vi går av som pensjonister, et ektepar, at vi alle kan få særfradraget, så skulle jeg ha råd til å gå av med pensjon når jeg fyller 62–63 år.

Og så vil jeg håpe at oppgjøret blir normgivende for leder og andre, men jeg tviler på det.

Rep. 67 – Toralf Nilsen, Norsk Kommuneforbund:

Først en oppfatning i forhold til lederens innledning, om kommunesektoren og lavtlønne, og vi må regne med at vi i fellesskap kan få til noen oppgjør i kommunesektoren når den starter.

Det er slik at i de senere årene så har vi fått mange typiske kvinnedominerte fag lagt inn under loven, og når jentene våre tar fagbrev så hadde vi tross alt også lagt inn at de skulle ha fagarbeiderlønn. Vi må slåss for hver enkelt av de. Så jeg håper vi kan ta et krafttak for å rydde opp i den biten som vi strir med i kommunesektoren.

Så et positivt signal i forhold til oppgjøret, og dette med inntak av lærlinger. De intensjonsavtaler vi har hatt har jo vist at vi trenger sterkere formuleringer for å fremskaffe nok lærlingeplasser. Og jeg håper jo også at vi innenfor kommunesektoren kan greie å få til formuleringer på lik linje med det som ligger i denne avtalen, slik at vi kommer over i en ny trend i hvert fall for vår del i kommunesektoren som ikke har hatt den lange tradisjonen som privat sektor har hatt med inntak av lærlinger. Så takk for den, den synes jeg var bra.

Dirigenten konstaterte at debatten dermed var avsluttet og ga ordet til:

LO's leder, *Yngve Hågensen*, til oppsummering og kommentarer:

Det var vel i og for seg ikke helt overraskende at det ikke ble noen lang debatt. Det er jo også slik at når vi er i den situasjon vi er i nå, så skal vi eventuelt si ja eller nei til et forslag, vi kan liksom ikke øve noen innflytelse på det. Toget er gått.

Jeg har lyst til å si til Jardar at det er klart at de to problemene du tar opp, de er riktig for oss å mene noe om, og jeg kjenner ikke til NHOs manglende reaksjoner på lederlønnsøkninger siden 7. april, jeg kjenner ikke til hvor mange lederlønnsøkninger vi har fått siden den gangen. Det jeg sa var at den 7. april inn gikk vi meklingsbok, og det er første gang NHO har hatt en oppfatning om lederlønninger knyttet til dette med at avtalen skal gjelde alle. Og har det da vært mange lønnsforhøyelser på ledere i ettertid, så har jeg ikke hatt anledning til å ha oversikt over det. Men det er flere av dere som har bedre mulighet for det, for en del av disse bedriftene jobber vel dere i, så jeg aksepterer selvfølgelig at dere har bedre oversikt over det. Og dere har også god anledning å si i fra også synes jeg. Det antydte du, og det er jeg helt enig i.

Når det gjelder Bendik Rugaas og forholdet til statlige ledere, så er det åpenbart at det som har kommet fram i Dagens Næringsliv ikke har noe med virkeligheten å gjøre. Det vil ikke skje i 1997 det som Dagens Næringsliv beskriver, det er ikke slik. Det er slik at det er endret lønssystemer i staten, men iverksettelse for enkeltpersoner vil ikke skje utover det som er hjemlet i tariffavtaler som er ingått. Det slo Statsministeren fast i sin innledning også på landsmøtet i NNN, som var i forrige uke.

Anne-Marie tar opp dette med pensjon og Eldbjørg gjør det samme på grunnlag av at vi burde har folketrygden generelt som ga de samme rettigheter som dette.

Da starter vi liksom med en ny debatt. Det vi har gjort er faktisk å ta LO-Kongressens vedtak på alvor. Det i vedtak, det står i handlingsprogrammet hvilke ambisjoner vi har vedrørende pensjonsalder, og ved å videreføre AFP. Vi forteller om det fordelaktige ved å ha et system som avtalefestet pensjon, og det har vært forankringen for alle våre krav og det har vi fulgt opp.

Så er det slik at i Stortinget er det enda ikke et parti, meg bekjent, som vil være med oss lovveien for å gjøre noe med pensjonsordningen vår. Vil ikke redusere pensjonsalderen, og da er spørsmålet, skal vi med det la være å gjøre det eller skal Lands-

organisasjonens eget grunnlag reise sine krav og gjennomføre det ved tariffrevisjonene, det er det tidligere Kongresser har sagt ja til. Og det har på en måte vært den veien vi har vært enige om å håndtere dette.

Det er også slik at når du sa Eldbjørg at det kan brukes imot deg, og at du kan få AFP i stedet for uføretrygd, jeg tror vi må snakke litt om det her. Jeg hadde håpet på at det var en fordel, at vi fikk en avtalefestet pensjon så lav som mulig, og som gjorde at vi slapp en situasjon hvor folk ble uføretrygdet, den diskusjonen har vi hatt, basert på at noen miljøer har omtalt dette på en måte som ikke har vært noe særlig hyggelig for de som er tatt ut i uføretrygd.

Vi sa vi er for uføretrygd på medisinsk grunnlag, men da skal Regjeringen stille opp og sørge for at de får AFP som gjør at vi kan gå av på en ryddig og ordentlig måte. Jeg trodde det var enstemmighet om dette i fagbevegelsen, det må jeg innrømme. Jeg får i hvert fall ingen signaler som tyder på at det er feil. Men, når du går inn på skatteregelen Eldbjørg så kanskje det har med det å gjøre. Og da er det mulig at du har rett i det du fastslår for din egen del og at det er noe vi må se på i fremtiden. Det vi må se på i alle omstendigheter er nivåene vi har på de pensjonsordningene vi tilrettelegger.

Vi er heller ikke imponert over det økonomiske nivået vi har på ordningen, og jeg vil sikkert registrere at det er folk som kunne tenke seg å gå av, men som synes ordningen økonomisk sett ikke er god nok. Det må vi ta høyde for å ta med oss inn i fremtiden, hvordan skal vi tilrettelegge et ambisjonsnivå og få gjennomslag i etterfølgende forhandlinger på et slikt grunnlag, men det sto ikke på tapetet ved disse forhandlingene.

Det har kommet fram noen synspunkter på ting som er tatt opp i protokollen og som er viktig for oss både hva angår videreføring av likestillingsarbeidet i forhold til lærlinger og fagarbeidere o.s.v.

Jeg tror dirigent at jeg har besvart de spørsmålene som har kommet, jeg konstaterer ikke overraskende at det er bred enighet om stillingstagen i det forslaget vi skal forholde oss til og takker for debatten.

Dirigenten tok opp instillingen til vedtak som ligger i saksdokumentet, innstillingen som er riksmeklingsmannens møtebok, godkjennes.

Sekretariatets innstilling ble enstemmig godkjent.

Diritenten ga ordet til LO's leder, Yngve Hågensen for:

AVSLUTNING

Jeg takker for den tillitten Representantskapet har vist ved denne voteringen, jeg takker Representantskapet for frammøte på rime-
lig kort varsel for at vi greit og ordentlig kunne håndtere dette. Jeg
ønsker de av dere som skal være med på Kongressen vel møtt
10. mai, både til dere og alle andre takk for i dag og vel hjem, møtet
er hevet.

NAVNELISTE

ARBEIDERBEVEGELSENS PRESSEFORBUND:

1. (forfall representant)

FORBUNDET FOR LEDELSE OG TEKNIKK:

2. May Anne Nordby
3. Magne Heggland (vararepresentant)
4. Arild Arnås

NORSK ARBEIDSMANDSFORBUND:

5. Anders Bjarne Rodal
6. Ronald Breivik (vararepresentant)
7. Lillian Olsen
8. Runar Sjøstad
9. Edvin Midtskogen

NORSK ELEKTRIKER- OG KRAFTSTASJONSFORBUND:

10. Erik Quist
11. Hans Felix
12. Kjell-Arne Andersen
13. Helge Tystad
14. Torstein Lokreim

FELLESFORBUNDET:

15. Aage Andersen
16. Jan Martin Tønnesen (vararepresentant)
17. Solveig Holm
18. Steinar Karlsen
19. Kåre Leira
20. Olav Lindrupsen
21. Ole Lysø
22. Gunnar Nilsen
23. Anne Marie Pettersen
24. Per Sjøholm (vararepresentant)
25. Nils J. Rønning (vararepresentant)
26. Børre Stabell
27. (forfall representant og vararepresentant)
28. (forfall representant og vararepresentant)

FELLESORGANISASJONEN FOR BARNEVERN-
PEDAGOGER, SOSIONOMER OG VERNEPLEIERE (FO):

- 29. Wenche Bjørnebekk (vararepresentant)
- 30. Hanne Luthen

NORSK FENGSELSTJENESTEMANNNSFORBUND:

- 31. Roar Øvrebø

NORSK GRAFISK FORBUND:

- 32. Lisbeth Gundersen
- 33. Roger Andersen
- 34. Sven Hugo Johansson

HANDEL OG KONTOR I NORGE:

- 35. Karin Torp
- 36. Stein Kristiansen
- 37. Unni Fodnes (vararepresentant)
- 38. Olav Larsen
- 39. Mona Hagen (vararepresentant)
- 40. Tove R. Hanstad (vararepresentant)
- 41. Aud Helland Olsen
- 42. Ståle Torp (vararepresentant)

HOTELL- OG RESTAURANTARBEIDERFORBUNDET:

- 43. Solfrid Johansen
- 44. Ingunn Gjerstad
- 45. Bjørn Olav Nordhaug

NORSK JERNBANEFORBUND:

- 46. Oddvar Slettemark
- 47. Øystein Sneisen
- 48. Knut Svardal

NORSK KANTOR OG ORGANISTFORBUND:

- 49. (forfall representant og vararepresentant)

NORSK KJEMISK INDUSTRIARBEIDERFORBUND:

- 50. Birger Blomkvist
- 51. Frank Bakke
- 52. Jorulf Krogstad (vararepresentant)
- 53. Bjørn Vivelid (vararepresentant)
- 54. Harald Wamstad (vararepresentant)

NORSK KOMMUNEFORBUND:

- 55. Oddbjørg Strømme (vararepresentant)
- 56. Kåre Bye
- 57. (forfall representant og vararepresentant)
- 58. Svein Kristiansen
- 59. (forfall representant og vararepresentant)
- 60. (forfall representant og vararepresentant)
- 61. (forfall representant og vararepresentant)
- 62. (forfall representant og vararepresentant)
- 63. (forfall representant og vararepresentant)
- 64. Freddy Lindquist (vararepresentant)
- 65. Leidulf Dahle
- 66. (forfall representant og vararepresentant)
- 67. Toralf Nilsen
- 68. (forfall representant og vararepresentant)
- 69. Margot Kvalvik Fon
- 70. (forfall representant og vararepresentant)

NORSK LOKOMOTIVMANNSFORBUND:

- 71. Øystein Aslaksen

NORSK MUSIKERFORBUND:

- 72. Maj-Liss Grynning Mydske (vararepresentant)

NORSK NÆRINGS- OG NYTELSESMIDDEL-
ARBEIDERFORBUND:

- 73. Johnny Hagen
- 74. Kjell Mjaatvedt
- 75. (forfall representant og vararepresentant)
- 76. (forfall representant og vararepresentant)
- 77. (forfall representant og vararepresentant)
- 78. Erik Hagen

NORGES OFFISERSFORBUND:

- 79. Peter A. Moe

NORSK OLJE- OG PETROKJEMISK FAGFORBUND:

- 80. Leif Sande
- 81. Wilfred Jacobsen (vararepresentant)

NORSK POSTFORBUND:

- 82. Gunnar Evensen
- 83. Bjørg Vatnedalen
- 84. Hans Fr. Danielsen

DEN NORSKE POSTORGANISASJON:

- 85. Ingeborg Anne Sætre (vararepresentant)
- 86. Vidar Vilnes (vararepresentant)
- 87. Randi Løvland

NORSK SJØMANNNSFORBUND:

- 88. (forfall representant og vararepresentant)
- 89. Hanna Kvithyll (vararepresentant)

SKOLENES LANDSFORBUND:

- 90. Gro Standnes

TELE- OG DATAFORBUNDET:

- 91. (forfall representant og vararepresentant)
- 92. (forfall representant og vararepresentant)
- 93. (forfall representant og vararepresentant)

NORSK TJENESTEMANNNSLAG:

- 94. (forfall representant og vararepresentant)
- 95. Rolf Andreassen (vararepresentant)
- 96. Tor-Arne Solbakken
- 97. Klaus Halvorsen
- 98. Unni Karlsen
- 99. Turid Lilleheie
- 100. (forfall representant og vararepresentant)

NORSK TOLKEFORBUND:

- 101. Onur Safak Johansen

NORSK TRANSPORTARBEIDERFORBUND:

- 102. Per Østvold
- 103. Anne Marie Laurentz (vararepresentant)
- 104. (forfall representant og vararepresentant)

NORSK TREINDUSTRIARBEIDERFORBUND:

- 105. Anton Solheim

ØSTFOLD FYLKE:

- 106. Jardar Hendricksen

OSLO FYLKE:

- 107. Kleiv Fiskvik (vararepresentant)

AKERSHUS FYLKE:

- 108. Knut J. Johansen

HEDMARK FYLKE:

- 109. Rolv Skirbekk (vararepresentant)

OPPLAND FYLKE:

- 110. Odd Løvlibråten

BUSKERUD FYLKE:

- 111. Randi Stamnes Larsen

VESTFOLD FYLKE:

- 112. Liv S. Christiansen

TELEMARK FYLKE:

- 113. Roald Stykket

AUST-AGDER FYLKE:

- 114. Jan Arild Andersen

VEST-AGDER FYLKE:

- 115. (forfall representant og vararepresentant)

ROGALAND FYLKE:

- 116. Torill Karlsen

HORDALAND FYLKE:

- 117. Are Tomasgaard

SOGN OG FJORDANE FYLKE:

- 118. Jarle Molde

MØRE OG ROMSDAL FYLKE:

- 119. Helge Arnesen (vararepresentant)

SØR-TRØNDELAG FYLKE:

120. Rolf Svestad

NORD-TRØNDELAG FYLKE:

121. Inger Johanne Uthus

NORDLAND FYLKE:

122. Eldbjørg Klimpen

TROMS FYLKE:

123. Erling Pedersen

FINNMARK FYLKE:

124. Brit Stok (vararepresentant)

SEKRETARIATET:

- 125. Yngve Hågensen
- 126. Esther Kostøl
- 127. Svein-Erik Oxholm (forfall)
- 128. Jan Kr. Balstad
- 129. Arnfinn Nilsen
- 130. Anders Kristoffersen
- 131. Kjell Bjørndalen
- 132. Jens Petter Jensen
- 133. Sture Arntzen
- 134. Olav Støylen
- 135. Jan Davidsen (forfall)
- 136. Gunhild Johansen
- 137. Torbjørn Dahl
- 138. Terje Moe Gustavsen
- 139. Jan Werner Hansen

VARAREPRESENTANTER TIL SEKRETARIATET:

- 140. Evy Buverud Pedersen
- 141. Hildegunn Brune
- 142. Per Gunnar Olsen
- 143. Jan Inge Kvistnes
- 144. Ove Dalsheim (forfall)
- 145. Tore Lundberg
- 146. Per Østvold (møter for forbundet)

- 147. Magnus Midtbø
- 148. Svein Fjæstad
- 149. Finn Erik Thoresen (forfall)
- 150. Erik Bratvold
- 151. Lars A. Myhre
- 152. Oddrun Remvik

FAGORGANISASJONENS FUNKSJONÆRGRUPPE:

153. Kjetil Neskvern

ARBEIDERNE OPPLYSNINGSFORBUND I NORGE:

154. Børre Pettersen (forfall)

REVISJONSUTVALGET:

- 155. Bente Halvorsen (forfall)
- 156. Roar Flåthen
- 157. Brit Renngård (forfall)
- 158. Oddvar Slettemark(forfall)

SAMARBEIDSKOMITEEN LO/DnA:

Jens Stoltenberg
Tom Thoresen
Finn Jota

LO-SKOLEN, SØRMARKA:

Einar S. Birkeland (forfall)

GJESTER:

Einar Strand

LOs ADMINISTRASJON

Thorstein Pedersen
Bjørn Kolby
Berit Berg
Sigurd-Øyvind Kambestad

Elisabeth Grannes
 Karl Seip
 Atle Johansen
 Ellen Horneland
 Wei Chen
 Bjørn Kr. Rudaa
 Erna Ansnes
 Stein Reegård
 Anne-Ragni A. Arntzen
 Ellinor Kolstad
 Terje Kalheim
 Ståle Dokken
 Øivind Rongevær
 Knut Endreson
 Øivind Hvattum
 Magne Nedregård
 Knut Boddig
 Kåre Myrvold
 Tor Harald Berg
 Jan B.M. Strømme
 Bjørn Erikson
 Aase Morin
 Tove Haug
 Kine Smith Larsen
 Einar Stueland
 Odd Strand
 Ingunn Olsen
 Dagfinn Lund
 Karin Beate Theodorsen
 Gro Granden
 Nina-Merete K. Skalle
 Karin Enodd
 Anthony Kallevig
 Kristin Nyberg

LOs DISTRIKTSKONTORER

Rolf Thore Hildebrandt
 Wenche Paulsrud
 Olav Lund
 Iver Erling Støen
 Aud Watnebryn
 Per A. Johnsen

Knut Liljeberg
 Arild Stokken
 Elisabeth Haaversen
 Svein Fjellheim
 Vigdis Ravnøy
 Kjell Flønes
 Liv Thun
 Øivind Silåmo
 Svein Rasmussen
 Jan Elvheim
 Kåre Karlsen
 Bjørn O. Lie
 Arne-Reidar L. Fløisvig

LO-KONTORET I BRUSSEL:

Knut Arne Sanden (forfall)

ERNST & YOUNG:

Nic. Bergkastet (forfall)

LO-AKTUELT:

Svein-Yngve Madssen

REFERENTER:

May-Britt Fossbråten
 Vera Olsen

